

- 1 **Imagines com eren el primer cotxe o el primer ordinador de la història? Fes-ne el dibuix basant-te en les descripcions dels textos següents.**

EL COTXE

L'any 1769, l'enginyer militar Nicolas Cugnet va construir un vehicle mogut per la força del vapor. Era un artefacte amb tracció davantera i tenia tres rodes, una caldera de coure i dos cilindres verticals. Com als trens de vapor, el moviment es transmetia a l'eix de les rodes a través d'una roda dentada. El 1771, el govern francès va ordenar la construcció d'un nou model, de major grandària, amb dues places davanteres en forma de sofà i amb un volant en la part central.

L'ORDINADOR

La paraula ordinador ve del mot llatí *ordinator*, que vol dir «que ordena». Un equip de científics i matemàtics que treballaven a Bletchley Park, al nord de Londres (Anglaterra), van crear el que es considera el primer ordinador digital totalment electrònic: el Colossus. Es va inventar entre l'any 1939 i 1945 i tenia una grandària enorme, superior als quatre metres quadrats. Tardava hores en posar-se en funcionament i necessitava més de 20 endolls per poder-lo engegar. En canvi, la pantalla era minúscula.

- 2 Per sort, els ordinadors de taula actuals disten molt del primer model. Busca les cinc peces bàsiques a la sopa de lletres i escriure-les en l'espai on toca.

torre | ratolí | cables | teclat | pantalla

- 3 A Niko li agraden molt els cotxes i quan serà gran vol ser un bon conductor. Ajuda'l a identificar els noms d'algunes peces enllaçant-ne les parts i relacionant-los amb la imatge corresponent.

Porta
Para-
Para
Eixuga
Reposa

caps
vidres
brisa
equipatges
xocs

- 4 Algunes paraules de l'activitat anterior són noms compostos: mots formats per dues paraules enllaçades. Uneix aquests altres que trobaràs a continuació.

Ves amb compte! Quan la primera paraula acaba amb vocal i la segona comença per R, S o X, posarem un guionet entremig. Per exemple: para-xocs.

para	escola	_____
penya	cap	_____
auto	segat	_____
all	vergonya	_____
pèl	llaunes	_____
mal	mans	_____
eixuga	roig	_____
obre	sol	_____
poca	oli	_____

- 5 Busca al diccionari o en Internet el significat de tres d'aquestes paraules compostes i explica-les de viva veu als companys

_____ :

_____ :

_____ :

- 6 Camil·la ha investigat per saber que és un arcaisme, un neologisme i un estrangerisme. Fixa't què ha après.

Un arcaisme és una paraula vella, en desús. En canvi, un neologisme és una paraula nova. Moltes paraules noves vénen de l'anglès. Si les diem sense traduir mentre parlem valencià, se les anomena estrangerismes.

Classifica les paraules següents segons siguen arcaismes o neologismes i busca l'equivalent en valencià.

cercar | app | devers | tablet | ans | friki | avesar | aidar | mountain bike

ARCAISME		NEOLOGISME	
	Equivalent en valencià actual		Equivalent en valencià actual

ORTOGRAFIA

- 1 **Miquel ha investigat sobre el paper, un dels grans invents de la humanitat. Col·loca les lletres P o B i T o D al final d'algunes paraules del text.**

EL PAPER

El paper és potser l'inven_____ més importan_____ de la història de la humanita_____. El va inventar un xinès l'any 105, anomena_____ Tsai Lun. Lun va ser un empleat de la cor_____ d'un emperador molt bor_____, que es burlava d'ell perquè era cal_____ i mig mio_____. Far_____ d'això, un dia va preparar un text de comia_____ am_____ un dra_____ format de pasta de bambú i planta de morera. Sense saber-ho havia inventat el paper!

Segles més tard, un prínce_____ d'una regió àra_____ re_____ com a obsequi d'un paren_____ d'Orien_____ un pergamí am_____ la recepta del paper. Amb ca_____ de pocs anys, el paper s'estendria des del su_____ pertot arreu del món per sempre més.

- 2 **Miquel també ha investigat també sobre altres invents curiosos. Col·loca les lletres C o G al final d'algunes paraules del text.**

LA COLA

La cola universal va ser inventada el 1935 pel biòle_____ italià Gregorio Imedio, que dóna nom al famós tubet de cola de color roi_____. Aquest anti_____ invent va ser tot un goi_____ per als mestres, però de seguida van arribar els problemes. La cola causava addicció perquè feia ganes de menjar-se-la. Tenia un gust mig dolç mig amar_____ i va deixar més d'un xiquet ce_____, ja que la substància ingerida es barrejava ràpidament amb la san_____. Amb el temps, un ami_____ d'Imedio va millorar la fórmula perquè no fóra nociva.

- 3 **Una sigla és una paraula que formem amb les lletres inicials de moltes paraules juntes. Per exemple, *EUA* són les sigles d'*Estats Units d'Amèrica*. Endequina el significat de les sigles següents i tingues en compte que, sovint, no s'agafen totes les paraules, sinó les més importants (noms i adjectius).**

CEIP

SS

IES

FGV

SA

DNI

CP

RTV

OVNI

Seguretat Social

Document Nacional d'Identitat

Ràdio Televisió

Institut d'Educació Secundària

Objecte Volador No Identificat

Codi Postal

Centre d'Educació Infantil i Primària

Ferrocarrils de la Generalitat Valenciana

Societat Anònima

I ara, busca'n un parell de noves, escriu-les i digues quines paraules l'integren.

1. _____ → _____
2. _____ → _____

- 4 Una abreviatura és una paraula reduïda a través de l'eliminació d'algunes lletres, la qual sol incloure també un punt final.

Endevina a canvi de quines paraules podem fer-les servir. Després, subratlla les abreviatures de color groc.

sisé	carrer
dr.	avinguda
compte corrent	6é
avda.	pàgina
c/	aC.
quilòmetre	cc
núm.	número
abans de Crist	doctor
pàg.	km

- 5 Ivan ha sabut que el calendari és un altre dels grans invents de la història. La paraula calendari té la seua pròpia abreviatura: cal. I els dies de la setmana, quina abreviatura tindran?

Relaciona els dies de la setmana amb l'abreviatura corresponent i escriure-los tot seguit pel seu ordre lògic.

dl | dg | dv | dj | dt | ds | dc

- Dilluns: dl

- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____

GRAMÀTICA

- 1 El complement directe (CD) són les paraules directament relacionades amb el verb. Es reconeix perquè és una cosa feta, vista o demanada i perquè apareixen tot just després del verb. Subratlla el CD de les frases següents.

- Camil·la veu una pel·lícula de por.
- Miquel sap tocar tots els instruments tradicionals.
- Niko compra objectes antics a la botiga de vell.
- Aitana observa els ocells de l'Albufera amb els prismàtics.

- 2 Ara, substitueix el CD pel pronom corresponent.

-LOS | EN | ELS | EN

- Camil·la _____ veu una de por.
- Miquel sap tocar _____ tots.
- Niko _____ compra a la botiga de vell.
- Aitana _____ observa amb els prismàtics.

- 3 El complement indirecte és el receptor de l'acció que indica el verb. El reconeixem perquè sol anar darrere del CD i inclou les preposicions A o PER A. Subratlla el CI de les frases següents.

- Camil·la escriu una carta a son pare.
- Aitana i Niko preparen una sorpresa per a les companys de classe.
- Miquel compon una melodia als xiquets d'infantil.
- Ivan va donar medecines a un cadell de gos malaltet.

- 4 Ara, substitueix el CI pel pronom corresponent. De pronoms de CI només n'hi ha dos (singular i plural) i no hi ha diferència de gènere (masculí i femení).

LI | ELS

- Camil·la _____ escriu una carta.
- Aitana i Niko _____ preparen una sorpresa.
- Miquel _____ compon una melodia.
- Ivan _____ va donar medecines.

5 Els adverbis de manera indiquen la forma o la manera com fem una cosa.

Completa les frases amb l'adverbi de manera corresponent.

malament | millor | pitjor | corrents | quasi
només | sobretot | de pressa | a les fosques | a peu | debades

- El foc va ser el primer invent de la humanitat. Amb el descobriment del foc, els humans, que vivien _____ a les coves, van deixar de viure _____ i van passar a viure molt _____.
- Sense el foc, la carn havia de menjar-se crua i el gust era _____. Hui en dia no menjaríem carn crua ni que ens la donaren _____.
- El foc va permetre mantenir allunyats els animals salvatges. Davant la presència de depredadors, els hòmens primitius tenien temps d'espantar-los i de fugir _____ i amagar-se _____.
- Amb l'invent de la roda els humans van començar a deixar d'anar _____, però _____ els va permetre carregar objectes i coses de gran pes i volum.
- Abans de la impremta, els llibres eren _____ cosa de religiosos i nobles. Però gràcies a la impremta _____ tota la gent va poder llegir i escriure.

EXPRESSIÓ

- 1 Hi ha invents que han derivat en versions o modalitats diferents d'un mateix producte inicial. És per exemple el cas del telèfon. Fixa't en els pros i les contres d'un model o l'altre.

EL TELÈFON

VIRTUTS	DEFECTES	VIRTUTS	DEFECTES
<ul style="list-style-type: none"> • No es descarrega la bateria. • Mai no el pots perdre perquè sempre és al mateix lloc. • És molt resistent i pot durar una caterva d'anys. 	<ul style="list-style-type: none"> • No memoritza els números dels contactes. • No saps qui et telefona fins que no despenques. • El to és estrident i no pots triar la melodia o cançó que desitges. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pot servir per localitzar-se en cas que et perdes. • A més de parlar, pots escriure i connectar-te a Internet. • No té cable i el pots dur allà on vulgues. 	<ul style="list-style-type: none"> • La bateria no dura gaire i has de recarregar-lo de tant en tant. • A voltes no hi ha bona cobertura i se sent malament. • Pot resultar addictiu.

Explica de viva veu quin dels dos és millor per al teu gust.

- 2 Ara, pensa en altres invents que parteixen d'una base similar. A partir de l'exemple de l'activitat anterior, tria una parella d'invents i anota virtuts i defectes en cada cas. No oblidés fer-ne el dibuix i explicar quin és millor per al teu gust.

Pots triar-los del llistat següent o bé optar per uns altres.

COTXE / MOTO

BICICLETA / PATINET

BOLI / LLAPIS

COPA / GOT

CD / MP3

FALDA / PANTALONS TEXANS

ARRACADA / TATUATGE

NOM: _____

DIBUIX:

VIRTUTS	DEFECTES

NOM: _____

DIBUIX:

VIRTUTS	DEFECTES

SOLUCIONS

LÈXIC

1. Imagines com eren el primer cotxe o el primer ordinador de la història? Fes-ne el dibuix basant-te en les descripcions dels textos següents.

Les il·lustracions conjuminaran els elements de les descripcions amb la creativitat de l'alumnat.

2. Per sort, els ordinadors de taula actuals disten molt del primer model. Busca les cinc peces bàsiques a la sopa de lletres i escriure-les en l'espai on toca.

Horitzontals: torre, pantalla cables, teclat, ratolí

3. A Niko li agraden molt els cotxes i quan serà gran vol ser un bon conductor. Ajuda'l a identificar els noms d'algunes peces enllaçant-ne les parts i relacionant-los amb la imatge corresponent.

portaequipatges, parabrisa, para-xocs, eixugavidres, reposacaps

4. Algunes paraules de l'activitat anterior són noms compostos: mots formats per dues paraules enllaçades. Uneix aquests altres que trobaràs a continuació.

Ves amb compte! Quan la primera paraula acaba amb vocal i la segona comença per R, S o X, posarem un guionet entremig. Per exemple: para-xocs.

para-sol; penya-segat; autoescola; allioli; pèl-roig; maldecap; eixugamans; obrellaunes; pocavergonya

5. Busca al diccionari o en Internet el significat de tres d'aquestes paraules compostes i explica-les de viva veu als companys.

Para-sol: Peça de tela unida a una estructura metàl·lica que serveix per resguardar-nos del sol.

Penya-segat: Tall rocós i elevat en línia recta vertical entre la terra i el mar.

Autoescola: Centre on ensenyen la gent a conduir cotxes, motos i altres vehicles.

Allioli: Salsa feta d'all picats debatuts amb oli.

Pèl-roig: Persona amb el pèl i els cabells de color vermellós.

Maldecap: Problema o situació conflictiva que pot resultar-li estressant a algú.

Eixugamans: Drap que serveix per torçar-nos les mans.

Obrellaunes: Eina de cuina que serveix per a obrir les llaunes de llanda

Pocavergonya: Persona descarada que actua de manera incorrecta.

6. Camil·la ha investigat per saber que és un arcaisme, un neologisme i un estrangerisme. Fixa't què ha après.

Classifica les paraules següents segons siguin arcaismes o neologismes i busca l'equivalent en valencià.

Arcaisme: cercar → buscar; devers → cap a; ans → abans; avesar → ensenyar; aidar → ajudar

Neologisme: app → aplicació; tablet → tauleta tàctil; friki → persona peculiar; montain bike → bicicleta tot terreny

ORTOGRAFIA

1. Miquel ha investigat sobre el paper, un dels grans invents de la humanitat. Col·loca les lletres P o B i T o D al final d'algunes paraules del text.

Invent; important; humanitat; anomenat; cort; bord; calb; miop; Fart; comiat; amb; drap; príncep; àrab; rep; parent; Orient; amb; cap; sud

2. Miquel també ha investigat també sobre altres invents curiosos. Col·loca les lletres C o G al final d'algunes paraules del text.

biòleg; roig; antic; goig; amarg; cec; sang; amic

3. Una sigla és una paraula que formem amb les lletres inicials de moltes paraules juntes. Per exemple, EUA són les sigles d'Estats Units d'Amèrica.

Endevina el significat de les sigles següents i tingues en compte que, sovint, no s'agafen totes les paraules, sinó les més importants (noms i adjectius).

CEIP → Centre d'Educació Infantil i Primària; SS → Seguretat Social; IES → Institut d'Educació Secundària; FGV → Ferrocarrils de la Generalitat Valenciana; SA → Societat Anònima; DNI → Document Nacional d'Identitat; CP → Codi Postal; RTVV → Ràdio Televisió Valenciana; OVNI → Objecte Volador No Identificat

4. Una abreviatura és una paraula reduïda a través de l'eliminació d'algunes lletres, la qual sol incloure també un punt final.

Endevina a canvi de quines paraules podem fer-les servir. Després, subratlla les abreviatures de color groc.

sisé → 6é; doctor → dr.; compte corrent → cc; avinguda → avda.; carrer → c.; quilòmetre → km; número → núm.; abans de Crist → aC.; pàgina → pàg.

5. Ivan ha sabut que el calendari és un altre dels grans invents de la història. La paraula calendari té la seua pròpia abreviatura: cal. I els dies de la setmana, quina abreviatura tindran?

Relaciona els dies de la setmana amb l'abreviatura corresponent i escriure-los tot seguit pel seu ordre lògic.

dilluns (dl); dimarts (dt); dimecres (dc); dijous (dj); divendres (dv); dissabte (ds); diumenge (dg)

GRAMÀTICA

1. El complement directe (CD) són les paraules directament relacionades amb el verb. Es reconeix perquè és una cosa feta, vista o demanada i perquè apareixen tot just després del verb.

Subratlla el CD de les frases següents.

- Camil·la veu una pel·lícula de por.
- Miquel sap tocar tots els instruments tradicionals.
- Niko compra objectes antics a la botiga de vell.
- Aitana observa els ocells de l'Albufera amb els prismàtics.

2. Ara, substitueix el CD pel pronom corresponent.

- Camil·la EN veu una de por.
- Miquel sap tocar-LOS tots.
- Niko EN compra a la botiga de vell.
- Aitana ELS observa amb els prismàtics.

3. El Complement indirecte és el receptor de l'acció que indica el verb. El reconeixem perquè si anar darrere del CD i inclou les preposicions A o PER A.

Subratlla el CI de les frases següents.

- Camil·la escriu una carta a son pare.
- Aitana i Niko preparen una sorpresa per a les companys de classe.
- Miquel compon una melodia als xiquets d'infantil.
- Ivan va donar medecines a un cadell de gos malaltet.

4. Ara, substitueix el CI pel pronom corresponent. De pronoms de CI només n'hi ha dos (singular i plural) i no hi ha diferència de gènere (masculí i femení).

- Camil·la LI escriu una carta.
- Aitana i Niko ELS preparen una sorpresa.
- Miquel ELS compon una melodia.
- Ivan LI va donar medecines.

5. Els adverbis de manera indiquen la forma o la manera com fem una cosa.

Completa les frases amb l'adverbi de manera corresponent.

- El foc va ser el primer invent de la humanitat. Amb el descobriment del foc, els humans, que vivien MALAMENT a les coves, van deixar de viure A LES FOSQUES i van passar a viure molt MILLOR.
- Sense el foc, la carn havia de menjar-se crua i el gust era PITJOR. Hui en dia no menjaríem carn crua ni que ens la donaren DEBADES.
- El foc va permetre mantenir allunyats els animals salvatges. Davant la presència de depredadors, els hòmens primitius tenien temps d'espantar-los i de fugir CORRENTS i amagar-se DE PRESSA.
- Amb l'invent de la roda els humans van començar a deixar d'anar A PEU, però SOBRETOT els va permetre carregar objectes i coses de gran pes i volum.
- Abans de la impremta, els llibres eren NOMÉS cosa de religiosos i nobles. Però gràcies a la impremta QUASI tota la gent va poder llegir i escriure.

EXPRESSIÓ

1. Hi ha invents que han derivat en versions o modalitats diferents d'un mateix producte inicial. És per exemple el cas del cas del telèfon. Fixa't en els pros i les contres d'un model o l'altre.

Explica de viva veu quin dels dos és millor per al teu gust.

Resposta oberta per part de l'alumnat.

2. Ara, pensa en altres invents que parteixen d'una base similar. A partir de l'exemple de l'activitat anterior, tria una parella d'invents i anota virtuts i defectes en cada cas. No oblides fer-ne el dibuix i explicar quin és millor per al teu gust.

Pots triar-los del llistat del següent o bé optar per uns altres.

Resposta oberta d'acord amb els interessos de l'alumnat.